

Excursie 1

Bezoek aan de préhistorische vuursteenmijnen

door F. H. G. Engelen P. J. Felder en P. C. M. Rademakers

SUMMARY

The first excursion led to the excavations of prehistoric flintmines and workshops in the national park „Savelsbos”, SE of Maastricht.

Maastricht viert voorjaar, het Vrijthof is omzoomd met volle terrassen. Verbaasd kijken de zondagse zongenieters naar de voor hen vreemd uitgedoste groepen die plaatsnemen in drie touringcars met het opschrift „1e Internationaal Vuursteensymposium Maastricht”.

In snel tempo passeren de bussen de Kennedybrug, vanwaar men een mooi uitzicht heeft op de lichtgroene helling van het Maasterras.

In Ryckholt wordt gestopt en over een stille landweg, door bloeiende kersenboomgaarden, gaat men op pad, de natuurliefhebbers langzaam en genietend, de nieuwsgierigen met vlotte pas.

Op het opgravingsterrein zijn de leden van de werkgroep al paraat, in werktenu met petlamp. Enkele technisch ingestelde opgravers uiten niet publiceerbare termen bij een lichtaggregaat dat weigert en blijft weigeren. De komst van de eerste bezoekers dwingt tot een beslissing: „Verdeel een aantal acculampen over markante punten in de préhistorische gangen en neem per begeleider slechts zes bezoekers mee. Werk efficiënt, er staan 120 gasten voor de deur.”

Harde petten worden gepast, zaklampen komen te voorschijn, camera's leggen het moment vast. Dan gaan de eerste groepen ondergronds en wordt al snel de deugdelijkheid van de veiligheidshelmen bewezen.

De wachtenden besteden hun tijd aan het bewonderen van vuursteenblokken tot ruim 80 cm groot, zoeken het Grote Atelier af en wroeten op de stortplaats op zoek naar „vondsten”.

Uit de vele opmerkingen blijkt duidelijk dat men zich een en ander, ondanks uitvoerige lezing met lichtbeelden, anders heeft voorgesteld.

De vragen die afgevuurd worden zijn legio. Menige rondleider komt in tijdnood.

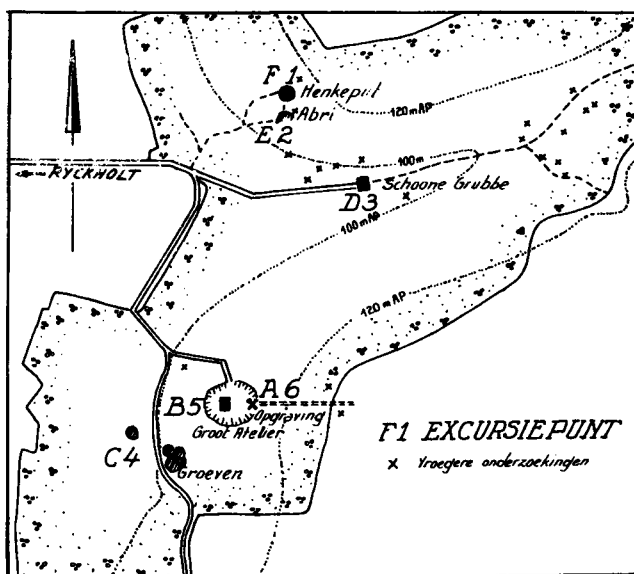
De deskundigen zijn bijzonder onder de indruk van het opgravingswerk en steken hun bewondering niet onder stoelen of banken.

Terwijl de groepen bezoekers zich afwisselen met de regelmaat (of onregelmaat) van de klok, neemt Prof. Dr. Modderman op zich de rondleiding door het Savelsbos te organiseren om daarmee de leden van de opgravingsploeg te ontlasten. Men bezoekt het ravijn de Schone Grub en klimt hijgend de helling op om de Henkeput te bezoeken, waar zich weer uitvoerige discussies ontwikkelen over de oorsprong van deze ± 13 m diepe schacht.

Van enkele markante excursiepunten volgt hier een korte beschrijving:

Tot de bezoekers aan de opgraving van prehistorische vuursteenmijnen behoorde ook Prof. Dr. A. E. van Giffen, die in de jaren 1923-25 op de zelfde plaats onderzoeken verrichtte.

DE HENKEPUT

Van deze sinds mensenheugenis bekende put is hiernaast een profiel getekend. De ca. 16 m diepe put ligt op de Noordelijke rand van het ravijn de „Schone Grubbe” daar waar deze uitmondt in het Maasdal.

Na de ontdekking van de vuursteenindustrie werd ook de Henkeput bij de onderzoeken betrokken. In de punkegel op de bodem trof men behalve grote aantallen dierenbotten en aardewerkscherven ook menselijke skeletresten aan. Prof. Dubois die met Casimir Ubaghs in 1886 dit onderzoek uitvoerde, schatte dat de menselijke resten aan ca. 100 individuen behoorden.

Er is nog steeds geen definitieve uitspraak gedaan over de oorsprong van de Henkeput. Ubaghs was ervan overtuigd dat de Henkeput een door mensenhanden gedolven schacht voor de winning van vuursteen was. Hij plaatste deze in de Romeinse tijd. Dubois deelde deze mening kennelijk niet, evenals de Belgische onderzoekers De Puydt, Servais en Hamal-Nandrin.

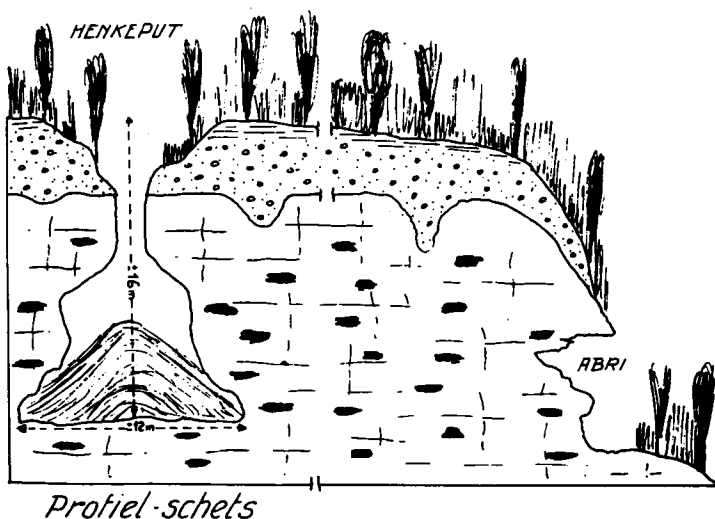
Prof. Van Giffen sprak zich in 1923 uit voor een delfschacht van préhistorische ouderdom en verwierp de mogelijkheid van een natuurlijk ontstaan.

De uit vroegere onderzoeken gepubliceerde gegevens gezien in het licht van onze ervaringen gedurende 5 jaren onderzoek in préhistorische mijnbouw wijzen zowel geologisch als mijnbouwkundig duidelijk op een préhistorische delfschacht.

DE ABRI

De abri is een ondiepe natuurlijk lijkende grot die ongeveer recht onder de Henkeput in de wand van de „Schone Grubbe” gelegen is.

In het verleden is tevergeefs getracht verband te leggen tussen de abri en de Henkeput. Duidelijk is alleen dat de grot door mensenhanden tot stand is gekomen en zijn natuurlijk uiterlijk dankt aan verwerking.

Graaf de Geloës heeft de grot laten leeggraven. Er werd wat metselwerk van gezaagde kalkstenen aangetroffen. In het nabije verleden zou de grot als woonplaats hebben gediend. De ouderdom van de abri is niet vastgesteld.

DE WERKPLAATSEN

300 m zuidelijk van de Henkeput liggen in het hellingbos een aantal komvormige terrein-inzinkingen. De bodem en de randen zijn bedekt met ontelbare duidelijk bewerkte vuurstenen.

De verschillende stadia van bewerking en het grote aantal afslagen bewijzen dat dit de werkplaatsen zijn geweest, waar de ruwe vuursteen de bewerking tot half-fabrikaat of eindprodukt onderging.

Deze „ateliers”, zoals ze in talrijke publicaties worden genoemd, werden in 1886 ontdekt door de Belgische onderzoeker Marcel de Puydt.

HET GROTE ATELIER

De grootste werkplaats heeft de vorm van een ovaal met een lengte van 54 m en een breedte van 37 m. De bodem is bedekt met een laag bewerkte vuursteen die reikt van 1-1,5 m. Oorspronkelijk kreeg deze werkplaats de naam „Grand atelier de Puydt”. Die naam heeft zich echter niet kunnen handhaven. Tegenwoordig spreekt men algemeen van het „grote atelier”.

De terrein-inzinkingen zijn ongetwijfeld ontstaan tengevolge van vuursteenwinning in open groeven.

Verrassend was de ontdekking dat hier reeds in de préhistorie specialisatie was ingevoerd. Zo konden langs de rand van het grote atelier en ook in de kleinere ateliers plaatsen worden aangewezen waar uitsluitend lange lemmets werden gefabriceerd, terwijl op andere plaatsen bijlen werden vervaardigd.

Aan de hoogste rand van het grote atelier ontdekte Prof. Van Giffen in 1923 een uitgebreid mijnenstelsel.

Op dezelfde plaats begon 5 jaar geleden de „werkgroep préhistorische vuursteenmijnbouw” haar onderzoek, dat nog steeds wordt voortgezet.